льного забезпечення» / Чорноус Олена Василівна. – Луганськ. – 2010. – 19 с. 2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005р. № 2866-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15 4. Журженко Т. Социальное воспроизводство и гендерная политика в Украине: [текст] / Т. Журженко. – Х.: «Фолио». – 2001. – 240 с. 5. Грицяк Н. Формування ґендерної політики в Україні: проблеми теорії, методології, практики: [монографія] / Н. Грицяк. – К.: Вид. НАДУ. – 2004. – 384 с.

ВІНАКОВ А. В., *начальник відділу нагляду за додержанням законів органами внутрішніх справ при провадженні оперативно-розшукової діяльності*
Прокуратура Харківської області

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, ЯКА ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Важливе значення для приведення прокурорського нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем до світових стандартів грає вивчення позитивного досвіду провідних країн світу у цій сфері. Враховуючи структурні особливості побудови правоохоронних систем різних країн, застосування відповідного зарубіжного досвіду має бути вибірковим та спиратися на діюче та перспективне законодавство України у цій сфері.

Вивченню прокурорського нагляду за застосуванням техніки в оперативно-розшуковій діяльності присвячено окремі праці вітчизняних (В. М. Кравчука) та здебільшого зарубіжних фахівців, зокрема, А. І. Алексєєва, Т. Вайтліджа, М. Екенвайлера, Д. Погоржельського, Дж. Стіллер, В. Філіповського, Р. Чарташа, Т. Шуберта та інших дослідників.

Можна погодитись з О. Резніком, що на теперішній час у світовій прокурорській практиці склались три основні

© Вінаков А. В., 2013

функціональні моделі прокуратури: з домінуючою функцією – кримінальне переслідування (США, Франція, Німеччина, Італія); з домінуючою функцією – нагляд за законністю (КНР, Куба, В'єтнам, Російська Федерація); змішана функціональна модель, що зводиться до наявності двох вказаних основних функцій (країни пострадянського простору) [1, с. 83].

Як відмічає Л.Р. Грицаєнко, у більшості країн пострадянського простору на прокуратуру покладається нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю (Азербайджан, Білорусь, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Росія, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан) [2, с. 343]. Норми щодо прокурорського нагляду у цій сфері, відзначає М.В. Косюта, містяться в законах про прокуратуру Росії (ч. 1 ст. 30), Молдавії (ст. 24), Киргизії (ч. 1 ст. 24), Таджикистану (ч.2 ст. 30), Білорусії (ст. 24), Узбекистану (ст. 32), Туркменістану (ст. 26) та Казахстану (ст. 34) [3, с. 73].

Проте у багатьох розвинених країнах взагалі відсутнє таке поняття як оперативно-розшукова діяльність. Тому будемо розглядати під час вивчення наглядової функції прокуратури нагляд за усією інтрузивною діяльністю поліцейських підрозділів.

Крім різниці в моделях роботи прокуратури за їх домінуючою функцією слід виділити різницю у повноваженнях прокурорів різних країн щодо здійснення відповідного нагляду за роботою правоохоронних органів.

Для країн англосаксонської системи права (Великобританія США, Канада, Австралія, Нова Зеландія) характерною є відсутність у прокурора прямих повноважень щодо нагляду. Наприклад, під час прийняття рішення правоохоронним органом про здійснення того або іншого інтрузивного заходу, прокурор лише консультує правоохоронців з юридичних питань їх проведення.

Зокрема, у Великобританії нагляд прокуратури за діяльністю поліції є дуже обмеженим. Натомість поліція має право звертатися до прокурора за консультаціями по будь-яких питаннях своєї діяльності. На здійснення оперативно-розшукових заходів будь-якого погодження королівського прокурора не потрібно [4].

Ірландська прокуратура як і британська не має права давати вказівки поліції під час здійснення кримінального розслідування.

Відповідальність за дотримання законності під час розслідування цілком покладається на керівництво поліцейського органу [5].

Як і у Великобританії в США функції прокурора здебільшого спрямовані на представництво інтересів держави в суді. У США прокурор – це представник закону, який представляє штат або федеральний уряд у кримінальному процесі [6, с. 1341]. Характеризуючи його роль щодо нагляду за використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, слід відмітити її консультативний характер.

Це стосується, зокрема, консультацій щодо створення легендованого підприємства у кіберпросторі. Так відповідно до сьомого правила «Правил онлайнових розслідувань для правоохоронних органів» 1999 р. [7] перед тим як легендоване підприємство у кіберпросторі почне надавати інформацію особам або облікові записи правоохоронцям відповідний правоохоронний орган або прокурор, який здійснює розслідування, повинен проконсультуватися з федеральними прокурорами з відповідним досвідом у цій сфері: координатором по комп'ютерній техніці та комунікаціях з офісу Генерального прокурора у районі, де проводитиметься операція, або з Відділом з питань комп'ютерних злочинів та інтелектуальної власності з кримінального блоку Міністерства юстиції.

Координатори по комп'ютерній техніці та комунікаціях – це помічники прокурорів США, які тісно співпрацюють з Відділом з питань комп'ютерних злочинів та інтелектуальної власності, пройшли спеціальну підготовку та відповідають за правові питання в сфері комп'ютерної техніки у своєму районі. Кожне управління прокуратури США має принаймні одного такого координатора.

Консультування з відповідним відділом або координатором забезпечує правоохоронний орган важливою інформацією щодо обставин в цій сфері, які швидко змінюються, в тому числі щодо статутних обмежень та нових правових прецедентів. Консультування також має на меті інформування правоохоронного органу про суперечливі питання, які виникали в подібних операціях, а також про інші правові та практичні проблеми, які можуть виникнути під час проведення запропонованої операції.

Аналогічні консультації відповідно до дев'ятого правила

«Правил онлайнових розслідувань для правоохоронних органів» мають бути проведені перед здійсненням такого заходу як «Набуття онлайн установчих даних іншої особи». У виключних випадках консультація може не проводитись, проте координатор по комп'ютерній техніці та комунікаціях або Відділ з питань комп'ютерних злочинів та інтелектуальної власності мають бути повідомлені про здійснення заходу не пізніше 48 годин після його проведення.

Консультації з прокурором також проводяться згідно з одинадцятим правилом «Правил онлайнових розслідувань для правоохоронних органів», якщо електронні копії доказів зберігаються за кордоном, та доступ до них правоохоронців може призвести до небажаних наслідків міжнародного характеру, а також перед онлайн спілкуванням з особами, які становлять оперативний інтерес і знаходяться за межами юрисдикції США.

Як правило, нагляд за застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем суб'єктами оперативно-розшукової діяльності здійснюється прокуратурами різних країн у рамках погодження відповідних оперативно-технічних заходів та вивчення матеріалів так званої «проактивної» діяльності поліції з попередження злочинності із застосуванням спеціальних апаратно-програмних комплексів.

Як і в Україні в інших країнах здійснення оперативно-технічних заходів в поліції здійснюють спеціально навчені підрозділи. Наприклад, у Російській Федерації це Бюро оперативно-технічних заходів МВС Росії, а також аналогічні бюро в територіальних органах МВС Росії [8, с. 5, п. 9]. До цих підрозділів надсилається завдання, у якому вказуються установочні дані контрольованого об'єкту та перелік питань, які потрібно з'ясувати та вирішити. До завдання долучається відповідне судове рішення, яке по закінченні заходу повертається ініціатору [9, с. 45].

У США аналогічні функції виконують відділи технічних операцій (Technical Operations Unit) [10, 6632.2(K)]. У ФБР цим офіційно займаються два відділи – SOG (Special Operation Group) – Спеціальна оперативна група, яка відповідає за фізичне і елек-

тронне спостереження, і ТТА (Technically Trained Agents) – Технічний підрозділ, фахівці якого володіють відповідними знаннями щодо проведення електронного спостереження і комп'ютерними навиками, необхідними для проведення цих операцій [11, с. 96].

Подібні підрозділи існують і в інших країнах. Здебільшого саме вивчення законності порядку їх залучення та змісту проведених ними заходів є ключовим у питаннях прокурорського нагляду за здійсненням оперативно-розшукової діяльності у досліджуваній предметній сфері.

Здебільшого у законодавствах країн відсутня пряма норма, яка б указувала на повноваження прокурора щодо здійснення нагляду за використанням інформаційно-телекомунікаційних систем в оперативно-розшуковій діяльності. Вказані повноваження реалізуються у рамках загальної норми закону для прокуратури у цій сфері. Проте слід констатувати, що на сьогодні над питаннями нагляду за законністю застосування інформаційно-телекомунікаційних систем у правоохоронній діяльності замислюються усе частіше. Одним з каталізаторів цього процесу стали викриття Е. Сноуденом відповідних дій спеціальних служб США. Водночас триває процес впровадження відповідних програмних застосувань та нових методик розслідування з використанням комп'ютерних технологій у роботу правоохоронних органів.

Список літератури: 1. Резнік О. Функціональна модель прокуратури (поняття і різновиди) / О. Резнік // Вісник прокуратури. – 2008. – № 3 (81). – С. 81-83. 2. Грицаєнко Л. Р. Конституційно-правовий статус прокуратури України: підручник / Л. Р. Грицаєнко. – К.: БІНОВАТОР. – 2007. – 544 с. 3. Косюта М.В. Прокуратура України: навчальний посібник / М.В. Косюта. – 2-ге вид., допов. і виправ. – Одеса: Юридична література. – 2008. – 312 с. 4. England_wales: The Relation between the Public Prosecutor and the Police [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.euro-justice.com/member_states/england_-wales/country_report/449/ 5. Ireland: The Relation between the Public Prosecutor and the Police [Електр. ресурс]. – Режим доступу: http://www.euro-justice.com/member_states/ireland/country_report/443/ 6. Black's Law Dictionary / Editor in Chief Bryan A. Garner; Ninth Edition. – К.: WEST A Thomson Reuters business. – 2009. – 1920 p. 7. Online Investigative Principles for Federal Law Enforcement Agents [Електронний

ресурс]. – November 1999. – Режим доступу: http://publicintelligence.net/department-of-justice-online-investigative-principles-for-federal-law-enforcement-agents/ 8. О некоторых вопросах организации оперативно-розыскной деятельности в системе МВД России: приказ МВД Российской Федерации от 15.08.2011 № 938. – М. – 2011. – 6 с. 9. Организационно-правовые и тактические вопросы использования результатов оперативно-разыскной деятельности в раскрытии и расследовании легализации (отмывания) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем»: методические рекомендации / И.В. Похлебаев. – Волгоград. – 2010. – 64 с. 10. Drug Enforcement Administration (DEA) Agents Manual (rev. 2002) (639 pp). 11. Макнамара Д. Секреты компьютерного шпионажа: Тактика и контрмеры / Д. Макнамара; пер с англ.; под ред. С.М. Молявко. – М. : БИНОМ. Лаборатория знаний. – 2004. – 536 с.

ДЕГТЯРЬОВА К. С., *курсант групи ФГБ-10-1 факультету підготовки фахівців для підрозділів громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей*
Харківський національний університет внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ЗІ СЛУЖБИ ЖІНОК-ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В процесі розвитку сучасної міліції дуже поширився спектр професій, які опановують жінки, прагнуть реалізувати свої можливості та досягти професійного успіху. На сьогодні майже немає служб, де б не працювали жінки. Вони роблять службу правоохоронця більш людяною, відповідальною та престижною. Однак забезпечення рівних можливостей чоловіків та жінок в органах внутрішніх справ і до сьогодні залишається проблемою. Нерівність між чоловіками та жінками бере свій початок ще з часів античності. Ставлення до жінки, її ролі, поведінки і впливу на різні суспільні процеси формувалось під впливом різних чинників. У багатьох країнах сталися суттєві зміни з приводу цієї проблеми. Світовий досвід показує, що забезпечення статевої рівності у всіх сферах розвитку та функціонування суспільства, є запорукою входження України до числа економічно розвинутих і цивілізованих держав.

© Дегтярьова К. С., 2013